

הַלְבוֹת יָבוּם וְחִלְצָה פָּרָק ו

א. יֵשׁ אַחִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְיָבוּם, אוֹ לְחִלְצָה; וַיֵּשׁ אַחִין שְׂאִינָן רְאוּיִין, לֹא לְיָבוּם וְלֹא לְחִלְצָה, וְאֵין לָהֶן זִיקָה כָּלֵל, אֲלֹא יִבְמָתוּ מִתַּרְתּוֹ לְזֹר. וַיֵּשׁ אַחִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְחִלְצָה, וְאֵין רְאוּיִין לְיָבוּם; וַיֵּשׁ אַחִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְיָבוּם, וְאֵין רְאוּיִין לְחִלְצָה.

ב. וְאֵלוֹ שְׂאִין לָהֶן זִיקָה כָּלֵל סְרִיס חֲמָה, וְאַנְדְּרֶגֶינוֹס, מִפְּנֵי שְׂאִינָן רְאוּיִין לְוֹלֵד, וְלֹא הִיתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֶּשֶׁר.

ג. וְאֵלוֹ מִיִּבְמִין וְלֹא חוֹלְצִין הַחֲרַשׁ וְהַשּׁוֹטָה וְהַקָּטָן, מִפְּנֵי שְׂאִין בָּהֶן דַּעַת לְחֻלְץ. וְכַשְׂיִיבָם הַחֲרַשׁ, אֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁבְּעִילָתוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ אִשׁ גְּמוּרָה, וְאֵין גְּרוּשִׁיו גְּמוּרִין; וּבֶן תִּשְׁעַ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד שְׂיִיבָם, אֵינוֹ יָכוֹל לְגַרֵּשׁ עַד שְׁיִגְדִּיל, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ד. וְאֵלוֹ חוֹלְצִין וְלֹא מִיִּבְמִין הַסְּפָקוֹת כְּגוֹן שֶׁהִיתָה סֶפֶק עֲרוּהָ, וּפְצוּעָ דָּכָא וּכְרוֹת שְׁפָכָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן מִמִּינֵי הַסְּרוּס, וְהִזְקָן בְּיוֹתֵר שֶׁתִּשְׁשׁ כּוּחוֹ וְכֶשֶׁל; וְאִם בָּעַל סְרִיס אָדָם קָנָה, שֶׁהָרִי הִיתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֶּשֶׁר, וּמוֹצִיא בֶּגֶט, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲסוּר לְבוֹא בְּקָהֶל. וְהַטְּמָטוּם חוֹלֵץ וְלֹא מִיִּבְם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק; וְאִם נִקְרַע וְנִמְצָא זָכָר רָצָה חוֹלֵץ, רָצָה מִיִּבְם. וְשֹׁאֵר כָּל הָאֲחִין אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מִיִּבְמִין.

ה. יֵשׁ יִבְמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיּוֹת לְחִלְצָה, אוֹ לְיָבוּם; וַיֵּשׁ יִבְמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיּוֹת לְיָבוּם, לֹא לְחִלְצָה; וַיֵּשׁ יִבְמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיּוֹת לְחִלְצָה, לֹא לְיָבוּם; וַיֵּשׁ יִבְמוֹת שְׂאִינָן רְאוּיּוֹת, לֹא לְחִלְצָה וְלֹא לְיָבוּם, וְאֵין עֲלֵיהֶן זִיקָה כָּלֵל, וּמִתַּרְתּוֹ לְהַנָּשֵׂא לְזֹר.

ו. וְאֵלוֹ שֶׁמִּתִּיבְמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת הַחֲרַשָּׁת וְהַשּׁוֹטָה וְהַקָּטָנָה, לְפִי שְׂאִין בָּהֶן דַּעַת לְקָרוֹת וּלְהַכִּין; וְאִם רָצָה הַיָּבָם לְגַרֵּשׁ אֶת הַחֲרַשָּׁת בֶּגֶט אַחֵר שֶׁיִּכְבַּעַל אוֹתָהּ, הָרִי זֶה מְגַרֵּשׁ.

ז. וְאֵלוֹ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבְמוֹת אֲסוּרֵי לְאוּיִן, וְהַשְּׁנִיּוֹת, וְאֲסוּרֵי עֲשֶׂה, כִּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְכָל אִשָּׁה שֶׁהִיא סֶפֶק מְגַרֵּשֶׁת, חוֹלְצָת וְלֹא מִתִּיבְמַת שְׂמָא יִפְגַּע בְּעֲרוּהָ, שֶׁאִשְׁתּוֹ אַחִיו שֶׁגִּרְשָׁהּ אֲסוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם עֲרוּהָ.

ח. אֲבָל מִי שֶׁהִיא מְקַדָּשֶׁת לְאַחִיו בְּסֶפֶק קְדוּשִׁין הָרִי הִיא כֶּשֶׁאֵר כָּל הַיִּבְמוֹת, וְחוֹלְצָת אוֹ מִתִּיבְמַת: שְׂאִין כָּאֵן דְּבַר לְחוּשׁ לוֹ. וְכֵן אִשְׁתּוֹ הַחֲרַשׁ וְזִקְנָה וְעַקְרָה, הָרִי הֵן כֶּשֶׁאֵר כָּל הַיִּבְמוֹת רָצָה חוֹלֵץ, רָצָה מִיִּבְם: שִׁזְקָנָה וְעַקְרָה, הִיתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֶּשֶׁר.

ט. וְאֵלוֹ שֶׁהֵן פְּטוּרוֹת מִן הַחִלְצָה וּמִן הַיָּבוּם אִשְׁתּוֹ סְרִיס חֲמָה וְאַנְדְּרֶגֶינוֹס, וְאִשְׁתּוֹ הַשּׁוֹטָה, וְאִשְׁתּוֹ הַקָּטָן, וְאִילּוּנִית, וּמִי שֶׁהִיא עֲרוּהָ: שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא-יִמָּחֶה שְׁמוֹ, מִיִּשְׂרָאֵל" (דְּבָרִים כה, 1) פָּרֹט לְסְרִיס חֲמָה וְאַנְדְּרֶגֶינוֹס, שֶׁשְּׁמָם מַחֲוִי, הוּאִיל וְאֵין רְאוּיִין לְוֹלֵד מִתַּחֲלַת בְּרִיתָן, הָרִי הֵן כִּמִּין בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. "וְהָיָה, הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד" (דְּבָרִים כה, 1) פָּרֹט לְאִילּוּנִית, שְׂאִינָהּ רְאוּיָה לְוֹלֵד מִתַּחֲלַת בְּרִיתָהּ. "לֹא-תִהְיֶה אִשְׁתּוֹ-הַיָּמָת" (דְּבָרִים כה, 1) פָּרֹט לְאִשְׁתּוֹ שּׁוֹטָה וְקָטָן, מִפְּנֵי שְׂאִין לָהֶם אִישׁוֹת כָּלֵל. "וּלְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה" (שם) פָּרֹט לְעֲרוּהָ, שְׂאִין לוֹ בַּהּ לְקוֹחִין.

י. כִּיֻּצַּד יָבָמָה שֶׁהִיא עֲרוּהָ עַל יָבָמָה: כְּגוֹן שֶׁהִיתָה אַחֻת אִשְׁתּוֹ, אוֹ אִמָּה, אוֹ בִּתּוֹ הָרִי זֶה פְּטוּרָה מִן הַחִלְצָה וּמִן הַיָּבוּם; וְאֵין לוֹ עֲלֶיהָ זִיקָה כָּלֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "וּלְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה"

(דברים כה,ה) מי שראויה ללקוחין וקדושין תופסין בה, היא
שהיא זקוקה ליבם.

יא. היתה היבמה אסורה על יבמה אסור לאו, או אסור עשה,
או שהיתה שניה הרי זו חולצת, ולא מתיבמת: ומפני מה
צריכה חליצה, מפני שיש בה לקוחין; הואיל וקדושין תופסין
בהן, הרי הן זקוקות ליבם.

יב. ומן הדין היה שיתיבמו, שהיבום מצות עשה, וכל מקום
שאמה מוצא עשה ולא תעשה, יבוא עשה וידחה את לא
תעשה; אבל חכמים גזרו, שלא יתיבמו חבי לאוין ולא שניות
גזרה שמה יבוא עליה ביאה שניה, והרי ביאתה אסורה ואין
שם מצוה: שאין מצות עשה, אלא ביאה ראשונה בלבד.

יג. לפיכך אם עבר ובעל יבמתו האסורה משום לאו, או משום
עשה, ואין צריך לומר שניה הרי זה קנה קנין גמור, ומוציאה
בגט; והיא וכל צרותיה מתרות לזר, שהרי נפטרו. ויבמה
שהיא אלמנה מן הנשואין, ובא עליה כוהן גדול לא נפטרה
צרתה, שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, והואיל ולא קנה
מן התורה קנין גמור, לא התרה צרתה לזר עד שתחלץ.

יד. היתה היבמה ערוה על בעלה, כגון שעבר או טעה ולקח
אחותו מאביו, ונפלה לפני אחיו אין זו אשתו, שאין קדושין
תופסין בה, ואינה לא בת יבום, ולא בת חליצה; ואם היתה לה
צרה, חולצת או מתיבמת. ואם היתה זו שהיא ערוה על הבעל,
מתרת ליבם, ורצה היבם לשא אותה, וליבם צרתה הרשות
בידו.

טו. היתה היבמה אסורה על בעלה משום לאו, או משום
עשה, או שהיתה שניה לבעל, ולא היתה אסורה על היבם
מצד מאלו הצדדים הרי זו מתרת ליבם: חוץ ממחזיר גרושתו
משנשאת, ומת שהיא חולצת, ולא מתיבמת.

טז. וכן יבמה שהיא ספק ערוה על היבם, או ספק ערוה על
בעלה הרי זו חולצת, ולא מתיבמת. לפיכך מי שקדש אשה
בספק קדושין, ואחר כך מת אחיו שהיה נושא אחותה, ונפלה
לו זו ליבום שהיא ספק אחות אשתו הרי זו חולצת, ולא
מתיבמת; ומוציא את אשתו בגט מספק. ושתייהן אסורות עליו
יבמתו, מפני שהיא ספק ערוה; וארוסתו, מפני שהיא ספק
קרובת חלוצתו, שהיא כשניה, כמו שבארנו.

יז. מי שמת אחיו והניח שתי נשים, האחת אסורה על יבמה
משום ערוה, והשניה אינה ערוה כשם שהערוה פטורה מן
החליצה ומן היבום, כך צרתה פטורה; ולא נפלה לו זיקה על
בית זה כלל, שנאמר "אשר לא יבנה את בית אחיו" (דברים
כה,ט): בית שיש לו לקוחין באיזו מהן שירצה, הוא שיש לו
עליו זיקה; ובית שמקצתו אינו יכול לבנותו, שהרי אין לו
לקוחין אינו בונה אפלו מקצתו שהיה מתר. ונמצאת צרת
הערוה ערוה עליו, משום אשת אחיו שהרי אין לו עליה זיקה.

יח. לפיכך ראובן שמת והניח שתי נשים, האחת ערוה על
שמעון ושתייהן ראויות ללוי אין לשמעון זיקה על בית זה,
והרי שתייהן תחת זיקת לוי; יבם לוי האחת מהן שהיא צרת
ערוה שלשמעון, והיתה לו אשה אחרת, ומת לוי, ונפלו שתייהן

לפני שמעון שתייהן פטורות מן החליצה ומן היבום משמעון:
האחת, מפני שהיתה צרת ערוה; והשניה, מפני שהיא צרתה.
וכן הדין בצרת צרתה עד סוף העולם שכל אשה שאין לו עליה
זיקה, באסור אשת אח עומדת לעולם.

יט. וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו, הואיל ואין לו עליה
זיקה שנאמר "כי-ישבו אחים יחדו" (דברים כה, ה), עד שישבו
שניהן בעולם. ואם לא היה ביניהן ישיבה בעולם הרי זו ערוה
עליו לעולם, משום אשת אח; ופוטרת צרתה.

כ. פיצד: ראובן שמת והניח אשה, נפלה לפני שמעון, ואחר
שמת ראובן נלד לוי, בין שנלד קדם שייבם שמעון אשת ראובן
בין שנלד אחר שייבמה הרי אשת ראובן ערוה על לוי לעולם;
לפיכך אם מת שמעון, ונפלה זו וצרתה לפני לוי שתייהן פטורות
מן החליצה, ומן היבום.

כא. עשה שמעון מאמר ביבמתו אשת ראובן, ומת קדם
שיכנס אותה הרי לוי חולץ לצרתה, ולא מיבם: שאין המאמר
קונה ביבמה קננין גמור, כמו שבארנו.

כב. אשה שזנת תחת בעלה ברצון ובעדים, ומת קדם
שיגרשנה, ונפלה לפני יבם הרי היא פטורה מן החליצה, ומן
היבום; וכן צרתה כאלו היתה ערוה על היבם: מפני שטמאה
כתובה בה פעריות, שנאמר "והיא נטמאה" (במדבר ה, יג; במדבר
ה, יד). אבל סוטה שמת בעלה קדם שישקנה מי המרים, או
שאינה בת שתיה אלא בת גרושין הרי זו חולצת, ולא מתיבמת;
ואם היתה לה צרה הרי צרתה מתרת, וחולצת או מתיבמת.

כג. וכן שתי יבמות הבאות מבית אחד, שהיתה האחת מהן
שניה על היבם, או מחיבי לאוין, או מחיבי עשה, או אילונית
הרי צרתה מתרת, וחולצת או מתיבמת.

כד. אבל החולץ ליבמתו, והלכה אחות חלוצתו, או אמה,
וכיוצא בהן ונשאת לאחיו, ולו אשה אחרת, ומת ונפלו שתייהן
לפניו כשם שקרובת חלוצתו אסורה עליו, כך צרתה אסורה;
והרי שתייהן כשניות לו, וחולצות ולא מתיבמות. ומפני מה
אסרו צרת קרובת חלוצתו, מפני שמתחלפת בצרת חלוצתו.

כה. שתי יבמות הבאות מבית אחד, שהאחת מהן ערוה על
היבם, והרי הערוה אילונית צרתה מתרת, וחולצת או מתיבמת:
הואיל והאילונית אינה בת יבום הרי זו כמי שאינה, ונפלה
זיקתו על צרתה בלבד.

כו. וכן אם גרש אחיו את הערוה או מאנה בו קדם שימות,
או שמתה בחיי בעלה, ואחר כך מת אחיו הרי צרתה מתרת,
וחולצת או מתיבמת: ואין אומרין הואיל ונעשת צרה לערוה
שעה אחת, תאסר לעולם, שאין הצרה אסורה, עד שתהיה צרת
ערוה בשעת נפילה ליבום.

כז. היתה זו שהיא ערוה על היבם מקדשת לאחיו שמת בספק,
או מגרשת ממנו בספק, או שהיתה קטנה הראויה למאן ולא
מאנה באחיו בחייו, אף על פי שמאנה ביבם צרתה חולצת,
ולא מתיבמת.

כח. הלכה צרת הערוה, ונשאת לאחר, ואחר כך נמצאת
הערוה אילונית תצא הצרה מבעלה, ומיבמה; וצריכה גט

מבעלה, וחליצה מיבמה כדי להתירה לשוק. יבם היבם
הצרה מפני שדמו שהערה אילונית, ונמצאת הערה שאינה
אילונית תצא מיבמה בגט, והולד ממזר.

כט. שלושה אחין, שנים מהן נשואין שתי אחיות, ואחד נשוי
נכרית מת הנשוי נכרית, ואחר כך מת אחד מבעלי אחיות הרי
הנכרית חולצת, ולא מתיבמת, מפני שהיא צרת אחות אשתו,
בזיקת אחיו שמת אחרון. ולא עוד אלא אפלו גרש אחד
מבעלי אחיות את אשתו, אחר שמת הנשוי נכרית ומת המגרש
הרי הנכרית חולצת, ולא מתיבמת: הואיל ונעשת צרת אחות
אשתו בזיקה שעה אחת שאם תתיבם, שמא יבואו ליבם אותה
ואפלו לא גרש זה שמת אחרון את אשתו.

ל. ומפני מה לא גזרו דבר זה בנשואין, שהרי צרת ערוה
בנשואין, אם גרש את הערוה ומת צרתה מתרת ליבם, כמו
שבארנו: מפני שאסור צרת הערוה בנשואין, ידוע לכל, ואינן
באין להתיר הצרה, אם לא גרש הערוה; ואסור צרת ערוה
בזיקה, אינו ידוע לכל, ובאין להתיר הצרה, ואפלו לא נתגרשה
הערוה.

לא. שלושה אחין נשואין שלוש נשים נכריות, מת אחד מהן,
ועשה השני מאמר ביבמתו, ומת קדם שיכנס, ונפלו שתייהן
לפני היבם הרי אלו חולצות, ולא מתיבמות: מפני שבעלת
המאמר עליה זיקת שני יבמין, ונמצאת כאלו היא אשת שני
מתים; ודרשו חכמים ואמרו "אשת-המת" (דברים כה,ה), לא
אשת שני מתים. לפיכך כל אשה שעליה זיקת שני יבמין,
חולצת ולא מתיבמת; וכן צרתה: ואסורן מדברי סופרים.

לב. ומפני מה לא יחליץ לבעלת המאמר שעליה זיקת שני
יבמין, ויבם צרתה גזרה שלא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית
אחד, אחת חולצת ואחת מתיבמת; ולפיכך אסרו אף צרתה.

לג. עשה מאמר ביבמתו, ונתן גט למאמרו, ומת חזרה להתרה,
שהמאמר שאסרה הרי בטלו; ורצה חולץ לה, רצה מיבם.

לד. בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, ומת כשהוא
קטן, ונפלה פעם שניה לפני אחיו הגדול הרי זו חולצת, ולא
מתיבמת: שביאת בן תשע כמאמר מן הגדול, כמו שבארנו;
ונמצא עליה, זיקת שני יבמין.

לה. מי שחציה שפחה וחציה בת חורין, שנתקדשה לראובן,
ונשתחררה, וחזרה ונתקדשה לשמעון, ומתו שניהם מתיבמת
ללוי, ואינה אשת שני מתים: אם קדושי ראובן קדושין, אין
קדושי שמעון כלום; ואם קדושי שמעון קדושין, אין קדושי
ראובן כלום.